

הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל

אב"ד דקהל תורת חמ"ד

נייטרא - מאנסי

בענין להעמיד מצלמות (Closed circuit TV) ברפתות שחולבים לחלב ישראל

(א) בענין חלב של מומרים לחלל שבת בפרהסיא, שבא"י יש נוהגים בהוראות רבנים ת"ח להקל שאינו בכלל גזירת חלב וגבינת עכו"ם, ומכשירים חלב שלהם מבלי ישראל שומר שבת רואהו כשל חלב ישראל למהדריין, ואצל הגבינה המומרים משימים המעמיד לתוך החלב ואין ישראל שומתו"מ נמצא במקום כלל.

(ב) בענין להעמיד ווידאו קמעמער'ס (מצלמות, הנקרא CCV) לרפתות שחולבים לחלב ישראל, שדנו רבנים ת"ח חשובים שליט"א בא"י להתיר להעמידם ברפתות של עכו"ם גמורים, ולהשתמש בתמונות הווידאו"י במקום ישראל רואה החליבה ולהכשירו ע"ז כחלב ישראל למהדריין, וגם שסגי להמשיגה להסתכל בו זמן מה אחרי החליבה.
(ג) והנ"ל לענין רפת של ישראל חרדי והעכו"ם חולבים.

(א) רפתות שבעליו הם ר"ל מומרים לחלל שבתות

על כל התורה ובב"י כתב מדברי הרשב"א ורבינו יונה שגם יינו יין נסך ואוסר בנגיעה, וכ"כ במאירי ריש חולין (ד"ב ע"א) וז"ל, משומד לעבודה זרה, או לחלל שבת בפרהסיא, אף שלא להכעיס, אלא לאיזה צד של תיאבון, דינו כמשומד לכל התורה, וכן מבואר ברמב"ם שבת פ"ל הט"ו) וכן הביא משם תשובת הריב"ש (סי' ד')¹. וכ"כ בשו"ע יור"ד (סי' ב' ס"ה) דמומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם לכל דבריו² ועיי"ש

הנה בדרך"ת (סק"ד) הביא השבילי דוד (סי' קט"ו אות א) דמחלל שבת בפרהסיא כלומר דנתודע לכל שהוא מחלל שבת, דנפסק דינו כעכו"ם לכל דבריו, דינו כמו עכו"ם גם לענין חלב, וכן מבואר ביו"ד (סי' קי"ט סעי' ז') והוא מתשו' הרשב"א, דמחלל שבת או שאינו מאמין בדבר אחד מדברי חזו"ל חשוד

1 וכ"כ במש"ב (סי' תקיב סק"ב) דמומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם ואין מבטלים בשבילו ביו"ט, ובשער"צ (סק"ב) כתב דכן מבואר ברמב"ם (פ"ל מהלכות שבת הט"ו) ובשאר פוסקים דינו כעכו"ם לכל דבריו, וגם במש"ב (סי' נה ס"ק מו) כתב בשם הפמ"ג שעברייין שעבר להכעיס אפילו בדבר אחד, או שהוא מומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם ואינו מצטרף למנין, וכדכתב השו"ע (אור"ח סי' שפ"ה ס"ג) שישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא, הרי הוא כעכו"ם, שאינו מועיל שוב ביטול רשות אלא דוקא שכירות, ובמש"ב (סי' שכ"ט סק"ט) שכתב, ישראל בעל עבירות לתיאבון כל זמן שאין כופר בתורה נראה דמחללין עליו שבת כדי להצילו אבל אם הוא להכעיס אסור להצילו אף בחול, וכ"ש דאסור לחלל עליו שבת בפקוח הגל או בשאר רפואה וה"ה לכל הגני דאיתא ביו"ד סימן קנ"ח ס"א וב' ובמנח"י (ח"ג סי' כ' וח"י סי' סל"א) להתיר משום איבה ומשום סכנה ע"ש, ועי' בשו"ת רב פעלים ח"ג (חאו"ח סימן יב) וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק (חלק חו"מ סימן סא אות א' וה').

2 ועל פי זה כתב החתם סופר בתשובתו בהשמטות לחלק חו"מ סי' קצ"ה, דכל הפותח חנותו בשבת הוא מופרש ומובדל מעדת ישראל ופסול לעדות ומשקיו בחזקת איסור, כי אבד נאמנות שלו ככל מומר לכל התורה כלה, ועי' בחי' החת"ס (אור"ח סי' לט על מג"א ס"ק ד) כתב: ועי' בתויו"ט משנה ד פ"ז דנדה דתמה על כותים אי גירי אמת הן איך עשואם כנכרים לטהר נדות ואהלות שלהם, ונראה לפענ"ד שיש כח בכלל ישראל להוציא המורדים מכלל האומה, ויחזרו לגוים גמורים אף להקל וזכר לדבר ראה ויתר גוים שהתיר להם ז' מצות אע"ג דלאו ראייה גמורה היא מ"מ כנ"ל והם נמנו וגמרו להוציאם מברית ישראל לגמרי. ובגיטין פירש"י שהמסור פרק עול תורה י"ל כיון שמוסר לתוא מכמר הרי מסר חבירו

האבני נזר (יור"ד סי' צ"ב) שפת מומרים לחלל שבת אסורים כמו פת עכו"ם, וכן מרן במנח"י (ח"ט סי' כה) הורה כהשבילי דוד שחלב מומרים מחללי שבת בפרהסיא דינם כחלב עכו"ם.

אמנם הגאון איגר"מ (סי' מו) כתב בנד"ד, נראה שמחלל שבת בפרהסיא לא היה בכלל הגזרה, וחילו דאיתא במ"מ (פ"ג ממ"א הי"ג בשם רמב"ן ורשב"א) שאין הולכין באיסורין של עכו"ם אחר נתנית טעם וה"ט שאטפי דחלב בגבינה לא בטלי, שחכמים רצו להרחיק מאכליהם שזה לא שייך בישראל מחלל שבת אף בפרהסיא⁴, וכונתו שטעם ההרחקה משום בנותיהם לא שייכי בישראל מומר שמותר בחיתון אם תשובה בתו לטובה, וכמ"ש בפת"ש (ריש סי' קי"ג) בשם תפארת למושה שפת מומר מותר דלא שייכי משום בנותיהם⁵, וכמ"ש הח"ס (בחיודושי שו"ע יור"ד סי' קכ"ד ס"ד לונדון תשט"ו ונדפס בגליון שו"ת ח"ס יור"ד סי' קכ) דלא קי"ל כרבינו יונה לאסור

בפת"ש שם (סק"ח) ובתב"ש (ס"ק כט) וכ"כ הכ"מ (בפרק יג מהל' איסורי ביאה הלכה יז) ובחזו"א (יור"ד סי' ב' אות כ"ח) כתב וז"ל: "ועוד יש בזה תנאי שלא יהיה אנוס וכמש"כ הר"מ בפ"ג מהלכות ממרים ה"ג דבניהם ותלמידיהם חשיבי כאנוסים וכתינוק שנשבה, ותינוק שנשבה מביא קרבן כדאמר בפרק כלל גדול, ומצווים אנו להחיותו ואף לחלל עליו השבת בשביל הצלתו, עכ"ל, ולדבר פשוט כתב בספר חוט שני להגאון ר' שמריה ניסים יוסף קרליץ שליט"א (בסוף ספרו להלכות שבת ח"ב) שכל דברי החזון איש נאמרו רק לענין שאי אפשר להקל בהם כדין מומר כגון לפוטרים מן היבום ולהלוותם בריבית, אבל ודאי כמה שנוגע להחמיר אם אינם כתינוקות שנשבו, ודאי יש לחשוש להחמיר לדונם כמומרים. ולכן צריך גם להחמיר שלא לשונאם ושלא להלוות להם בריבית, וגם להחמיר שאסור לבשל להם ביום טוב, ושבישולם הוא בישול עכו"ם³, וכ"כ

להעבירו על דת משה וישראל ואי לא דפריק עול תורה כולה לא עביד הכי. ומצינו בעזרא יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה משמע שהוציאם מכלל ישראל וכנ"ל.

3 והגאון בעל איגר"מ (ח"ה סי' כ"ח) כתב לענין מומרים דומנינו שאין אפילו מצוה וחייב למונעו למומר מעבירה, אף אם הוא תינוק שנשבה, שכתב ואף שהכפירה שלהן בא להם מצד שחנכו כן אבותיהם הרשעים, יש איזה מעלה ואולי גם מצווה לתקן עירובין, שלא יעברו גם על איסור הוצאה שבידינו למונע אותו בתקון העירובין, אף שאינו שוגג ממש, דאף שאביו חנכו לרשעותו ולכפירתו, הא עכ"פ רואה ויודע משומרי תורה ומצוות, ויודע שאיכא גדולים ובעלי דעת וחכמה יותר מאביו, שלכן נוטה יותר לומר שליכא חיוב למונעו מעבירה. ובפרט להש"ך יור"ד סימן קנ"א סק"י, להדגמ"ר שביאר טעמו ומשמע שהסכים עמו לדינא עת"ד, וכבר כתבתי במקו"א שנראה שתלמיד טועה כתבו שהרי סותר דברי עצמו כמה פעמים.

4 וסיים ולכן אין לאסור אלא כשיש חשש שהחליף וכיוצ"ב, וכיון שהוא חשוד לכל התורה כולה כדאיתא ביור"ד (סי' קי"ט סעי' ז') הוא חשוד ג"כ לערב חלב טמא כמו עכו"ם, וגם לשלח ע"י חלב ישראל הוא לר"ת בתוס' ע"ז דף ל"א גרע מעכו"ם והביאו הרמ"א סי' קי"ח סעי' א' וא"כ כ"ש שחלב שלו יש לאסור. ואף אם היה מחלל שבת רק בצנעא יש לעיין דחשוד לחמור חשוד לקל. ורק הש"ך בס"י קי"ט ס"ק י"ב מצריך שיהיו שניהם מין איסור אחד כגון בדבר מאכל עי"ש

5 ומילתא דתמיה היא, שהרי הרשב"א ח"א סי' רמ"ח נשאל אם מותר פת עכו"ם שאין לו בנים, והשיב לאסור, וז"ל, ועוד משום בנותיהן שאמרם לאו דוקא משום בתו של מוכר או של נותן אמרו. אלא משום בנות הגוים שאם אין לזה יש לזה. והרחקה עשו משום בנות הגוים כמו על שמנן משום יינן, שאף על פי שאין לבעל השמן יין אין אומרינן שיהא מותר בשמן ונמצא התקנות לפי המוכר זה אסור וזה מותר. ושניתנהו למילי דרבנן ותקנותיהם כחוכא. סוף דבר לדבריך אלו אין סוף ולהתירן אלו אין מספר, ובמקומי אני עומד לאסור ואין בזה צד ספק. עוד תדע שאותן שבמשנת אין מעמידין (דף כ"ט ב) גזרות קבועות היו. יינן ושלקות שלהם וגבינה אף על פי שבטל הטעם גזרה לא בטלה. שהיין אף על פי שאין מנסכין עכשיו אסור אפילו בהנאה. ותינוק גוי עושה יין נסך אף על פי שאינו יודע בטיב עבודה זרה ואין לו בנים. וגבינה אפילו במקום שאין מעמידין בעור קיבה אלא בפרחים. וכן כולן זולתי המוריים שמצאנו לו היתר במקום שהיין ביוקר. ובמה שנאמר איתמר בכל השאר דלא איתמר לא איתמר עכ"ל, וכיון שכן מומר לחלל שבת אף שלא שייכי משום בנותיהם לא גרע מעכו"ם שאין לו בנים.

ועל כל דבר ממונים מלאכים מטיבים ומריעים, ואז יבינו וישכילו כי כל גדרי חז"ל וגזרתם - יש להם שורש למעלה, אז ישימו מחסום לפיהם, ע"כ. ומשכבר השנים דברתי עם רב חשוב ודחיל חטאין מפורסם בא"י שמקיל מבלי שאבין נימוקו, ומהראוי ליר"ש להחמיר.

(ב) בענין לסמוך על וידיאוי קעמערע'ס בחליבה של עכו"ם במקום ישראל רואהו.

מחלוקת הפוסקים אי חלב הוי בכלל דבר שנאסר במנין

כתב הפר"ח (סי' קט"ו סק"ו) שחלב גוי אינו כגבינה ולא נאסר במנין, אלא כל האיסור משום חשש עירוב חלב טמא בלבד, וזה טעם שישראל רואהו או עמד בחוץ שמותו, לפיכך גם כשיש סיבה אחרת שאין חשש לחלב טמא, כגון שאין דבר טמא בכל העיר מותר, ומודי הפר"ח שאם רק בעדרו אין דבר טמא דלא מהני, דיש לחוש שמא יצא חוץ לעדרו ויקח חלב טמא ויערבו, וה"ה אם החלב טמא נמכר ביוקר יותר שמוותר⁷ אבל דעת הרשב"א וכן פסק הח"ס (יור"ד ק"ז) והבית מאיר (סי' קטו) שחלב הוי בכלל דבר שנאסר במנין וכמו גבינה, וכתב הב"מ שכן קרא על הפר"ח תגר גיסו בעל שתי לחם (בסי' מ"ב) שכתב שהפר"ח הקיל נגד מנהגן של ישראל וקבלתם שקבלו באיסור להיותו דבר שבמנין⁸ ודבר

מגע מומר ביין כיון דאין איסור בבנותיהם, אמנם לנד"ד הדבר תמוה א) דאטו רק מטעם הרחקה מהם אסור חלב עכו"ם הלא בפירוש כתב המ"מ שם וז"ל ולדבריהם הטעמים האחרים [גם] קיימים עכ"ל, ולהטעמים האחרים ה"ל כהלכה הרווחת דדינם כעכו"ם (ב) ועוד דהח"ס בתשובות (יור"ד סי' ק"כ דחזר בו ממ"ש קודם - כמ"ש שם בגליון הנדפס על הדף) וכתב כהרשב"א ורבינו יונה שיינם אסור בנגיעה הגם שבנותיהם מותר, והטעם דהרי משום קנסא עשהו כעכו"ם לכל דבריו וזה הוי בכלל הקנס לאסור יינו אע"פ שלא שייך משום חיתון, והנה כמו"כ בנד"ד ג) מנין מוכרח לנו שמש"כ להרחיק מאכליהם היינו משום חתנות, אפשר הכונה כמ"ש בסי' שפ"ב (מדינא דג' דס"ב) שהטעם שגזרו דדירת עכו"ם אוסרת שלא ידור עימו בחצר שלא ילמד ממעשיו, ומטעם זה דירת מחלל שבת ג"כ אוסרת שהרי הטעם שלא ילמוד ממעשיו, וכמ"ש הח"ס לענין חלב שלהם (בדרשות החתם סופר דרוש לז' טבת הספד על הגאון יד דוד עמ' פ"א) וז"ל לבסוף יתפתו בני ישראל ויבלו זמנם בחכמת יציונים, עד שסוף סוף יתערבו אוה"ע בזה עמנו, ויתחילו לדרוש באגדות של דופי לאמר, מ"ט נאסר חלב בהמה טמאה משום שמוליד חולי וטמטום, כך וכך עפ"י חכמת הטבע, וחכם גדול היה מרע"ה, אך א"כ טפשות היא לאסור חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו, וכיוצא באלו בכל המצוות. ולו חכמו ישכילו, כי יש בכל אלו טעמים אחרים גבוהים מעל גבוהים,

6 ונסמך על שו"ת רדב"ז (ח"ד אלף קמז) ושו"ת חוט המשולש שם ושו"ת רשב"ש (סי' תקנד), וכן כתב בשערי דורא (סי' פב) בשם בני רומי שהשיבו משום רב שר שלום גאון, ובתשב"ץ (ה"ד טור א סי' לב) בשם זקנו הרשב"ץ דחשש שמא עירב חלב טמא הוא רק במקום דשכיח גמלים שעומדים לחליבה, וכ"כ באבנ"ז (סימן קג) בדעת המטה יהונתן (סי' קט"ז) מאחר שאינו נאסר רק כשאין ישראל רואהו אין לומר בו דבר שבמנין.

7 ואפילו לדבריו צריך להיות יותר מסתם חשש שמא עירוב בה דבר טמא שהרי חלב הוא גזירה בפ"ע, וכמ"ש החזון איש (יור"ד ריש סי' מא) שחשש עירוב חלב טמא הוא חשש רחוק, ורק רבנן חששו לזה, וכמ"ש כתב הש"ך (ק"ח סק"ח) שכיון שרובו הוא חלב מבהמה טהורה, דאי לאו הכי היה ניכר, דצבעו שונה.

8 וכן הוא להדיא בשו"ת הר"י ברונא (סי' עח) בשם רבנו יונה, שחלב גוי נאסר במנין, וכמבואר ברשב"א בתורה"ב (בית ג' שער ו), (וכ"כ בתשו' סי' רמ"ח) שסתמא דמילתא, שכל דבר שנאסר במשנת אין מעמידין נאסר במנין והלכות קבועות הם וכל שנאסר במנין אין מתירין אפילו בטל הטעם שאפילו שבוטל הטעם לא בטל האיסור, וכן ס"ל לשערי דורא

שנאסר במנין א"א להתיר אפילו בטל הטעם.⁹ וכן מסקנת הפוסקים להלכה.

פיקוח ממשלתי

והנה בחזו"א (סי' מ"א אות ד') כתב אליבא הפר"ח שפיקוח ממשלתי שלא יערבו ולא יזייפו והעוברים צפויים לעונשים ה"ל כשפחות החולבת בבית ישראל דמירתתי, והביא דברי הפר"ח וכתב שזה הו"ל כמו דאין דבר בכל העיר מותר, ומדין שפחה החולבת בבית ישראל נבע ל" דמירתת ה"נ הפחד לעונש, ואמנם כתבו גדולי ההוראה מבית מדרשו שכתב כן רק אליבא הפר"ח אבל לא ס"ל כן למעשה וכן הביא עדותם של תלמידיו הגאון הראב"ד עיה"ק בספרו תשובות והנהגות (ח"א סי' תמ"א ות"פ, וח"ב סי' שע"ג), שהחזו"א לא הקיל למעשה אלא לצורך חולה.

אבל הגאון איגר"מ (יור"ד ח"א סי' מו-מז-מח-מט) כתב שגם אליבא הפוסקים שס"ל שחלב הו"ל בכלל דבר שנאסר במנין, מ"מ במקום שיש פיקוח ממשלתי על החלב הנמכר שלא יערבו בו חלב בהמה טמאה, והעוברים צפויים לעונש, יש לצדד להתיר חלב של גוי, וחילו שהרי מדין ישראל יושב בחוץ שפטו הפוסקים שיוצא ונכנס מהני גם ברפת עכו"ם, הרי מוכח שמה שהעכו"ם מירתת מספיק להחשיבו כחלב ישראל, א"כ ה"נ פיקוח ממשלתי ופחדו של העובר על החוק נחשבת כמירתת עד כדי שקובע אנו סהדי שלא יערב אפילו במקום שירויח¹⁰ והביא ראיות דק"ל בכמה מקומות בש"ס דאנו סהדי הו"ל חזקה גמורה אפילו להוציא ממון מיד המוחזק, וה"נ האנו סהדי דלא משתלם לו לעבור על החוק מספיק לשויהו ודאי שלא נתערב דבר טמא.

(סי' פב) לעצמו וע"י שם בהגהות מבוא שערים, וכ"כ דבר שמואל (סי' רע"ג) והרי בשמים (סי' רט"ו) ואבני נזר (ק"ג) וצמח צדק החדשות (טו) וערה"ש ומלמד להועיל, והטעם שהו"ל דבר שנאסר במנין כמו גבינה, ודבר שנאסר במנין אפילו בטל הטעם לא בטל האיסור, וכמ"ש המג"א (סי' תסח סק"א) וז"ל ואע"ג דהשתא ליכא פסח מ"מ הו"ל דבר שבמנין שהי' אסור בכל מקומות וצריך מנין אחר להתירו.

9 וברכ"ת (סק"ו) אחרי שהביא הנ"ל, הביא השיורי ברכה (אות א) שנתן פנים מסבירות לדברי הפרי חדש, ומכל מקום סיים ולענין הלכה במקום שאין המנהג פשוט להקל יש להחמיר ודאי כן פשטה ההוראה בכל גלילות טורקיי"א וארץ הצבי, ואמנם בשם מטה אשר העלה לדינא שכיון שרוב מנין ורוב בנין מקילין אין להחמיר מדינא, אך ממידת חסידות טוב להחמיר, ובשם ספר שבילי דוד כתב אחר שהביא דברי הפרי חדש סיים אבל אנו נגזרים אחר הרמ"א, וגם בספר מנחה בלולה הרבה להשיב ע"ד הפרי חדש, וכתב שאותן המקומות באשכנז שאינם נזהרים מחלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו בוודאי גדול עונם מנשוא, והרבנים שלהם יתנו לעתיד את הדין וכו' וכתב בשם תשובה מאהבה שאותן הסומכים עצמם על הפרי חדש להקל בזה טועים הם בשתי טעויות, חדא דבטלה דעתו נגד כל הפוסקים, ועוד הלא הפר"ח בעצמו התנה בתנאי כפול שלא יהיה מצוי חלב טמא כלל בכל העיר, וזה הוא דבר שאינו בנדר האפשר ע"כ, וגם הב"מ בעצמו הוקשה על הפר"ח שלא נמצא עיר בעולם שאין בה דבר טמא, ובליקוטי הערות (ח"ס יור"ד סי' קז) הביא הערך שי (סי' קט"ו ד"ה פר"ח) שישבו על נכון, והח"א (כלל סו סעיף א) סיים בזה, שכיון שכל גדולי ראשונים ואחרונים אין אחד שיוכיר היתר זה ש"מ שכולם קבלו עליהם כיש מחמירים, וא"כ הוא אצלנו ככל איסורין שקבלנו עלינו לפסוק כפוסק אחד, ואסור לשנות, וכן הסיק השד"ח במערכת חלב ולכן אין כאן מקום להקל כדברי הפרי חדש, וכ"כ באבנ"ז (קא) שחלילה וחלילה לסמוך ע"ז וכן כתב הגאון איגר"מ (סוסי" מו) כתב שאין להקל בהפר"ח.

10 והוסיף להביא ראיות דק"ל בכמה מקומות בש"ס דאנו סהדי הו"ל חזקה גמורה, מהא דשבועות ל"ד לענין עדות ממון, ומהא דתוס' יבמות מ"ה ב' לענין ראיית ב"ד לטבילת גר, ואף לענין קידושין, שאפילו שלא ראו רק היחוד הו"ל כראו הביאה ונעשית א"א גמורה, וגם חזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, הו"ל כראי' ממש והו"ל כעדים על הקידושין, ואף דיש ג' מיעוטים כנגדם, דמסתמא יש מיעוט שאין יודע דאין קידושי קטנה כלום, כיון דאיכא מ"ד שסובר דאינו יודע, וגם מיעוט דיחוד לא הו"ל עדיין ביאה, ואפילו הכי ס"ל לרב דהו"ל קידושין גמורין ואף לקולא, אלמא דיש לדיעה דין ראי' ממש. וכן לענין נפשות, במנאפים עד שיראה כדרך המנאפים (בב"מ צ"א וברש"י שם) שלא הזקיפתו תורה לראות כמכחול בשפופרת, ועכ"ח ידיעה היא כראי' גם לגבי נפשות דאל"כ לא היו נהרגין, דהא עכ"פ לא ראו וליכא עדים, אלא ודאי שבעצם הענין הו"ל כראיה לכל דבר. ולכן גם בחלב עכו"ם, כשיש ידיעה ברורה הו"ל כראי' ולא הו"ל ככלל האיסור, וזה הו"ל גם לכ"ע, דאין טעם לחלק בזה ועדי יחוד ועדי גירות יוכיחו וא"כ חזקה שנובע מדין פיקוח ממשלתי הו"ל ראייה המתיר החלב, חזקה גמורה וסברא מוכרחת וכראיה, ולא היה זה בכלל האיסור כיון שאסרו רק באין ישראל רואהו.

הללו שהם בודאי חזקים כראי מוצק, וכתב ע"ז החכ"צ דן מינייהו אוקי באתרין שהוא איסורא שאין לנו להקל בו מחמת אומדנא הנראה לנו, וכתב החלק"י ע"ז ה"נ כיון שאנו רואים שיש כמה אומדנות דמוכח כנ"ל כמו שאין דבר טמא בכל העיר, או החלב של הגבינה, שלא מועיל כאומדנא חזק, ולאידך גיסא אומדנא של עומד בחוץ וכו' הוי אומדנא דמועיל, ע"כ אין בידינו לבצע מה נכנס בגדר מה ולהוסיף אומדנות מדעתנו, וה"ג אין לנו הוכחה שפיקוח ממשלתי כן יחשב.

ואמנם בבית מאיר גילה לן טעמי גדריי האומדנות המועילים, דאחרי דכתב להוכיח דק"ל דחלב הוי דבר שנאסר במנין, ומביא הרשב"א (סי' רמ"ח) דכתב שאותן שבמשנת אין מעמידין גזרות קבועות היו, יינן ושלקות שלהם וגבינה וכן כולם (חוץ ממורייס שמצאו לו היתר במקום שהיין ביוקר, וכמה שנאמר איתמר בכל השאר דלא איתמר לא איתמר) והסביר הב"מ גדר הגזירה דהיינו שגזרו לאסור כ"ז שלא יש לנו ידיעה ברורה שלא נתערב דבר טמא וגדר הידיעה ברורה שחייב, דהיינו שלא מספיק החזקות הקובעים בשאר או"ה להיתר, כגון היכי שאינו נהנה בחליפין, או סברת כ"נ כ"ה, וכו', אבל גבי חלב גזרו במנין שלא סמכינן אהני, אלא אידיעה ברורה והוכחה מוכרחת מצד חלב זה כדי שיהי' נכלל בכלל גזירת חכז"ל שישראל רואהו, וזו נקבעת אך ורק בישראל רואהו בפועל, או יושב בחוץ ויודע שבפנים אין דבר טמא ואם הי' מביאים דבר טמא הי' רואה, או כשיש דבר טמא בעדרו שיכול ליראות כשעומד, ואפילו עדות מתקיימה בידיעה כזו¹² או שעשו ממנה גבינה הרי האות והמופת שעומד מוכח שאינה חלב טמא וזו גם הוי ידיעה גמורה, והביא הרשב"א שכתב שאפילו החלב

ולא שבקי לי' רבנן והוקשו עליו, דמנלן שפחד מפיקוח ממשלתי יחשב כידיעה יותר משאין דבר טמא בכל העיר דג"כ הוי אומדנא גדולה, ובשאר איסורים אפילו רוב מספיק להתיר בפריש ואפילו בנמצא ביד עכו"ם כמבואר בסי' ס"ג, ומ"מ בחלב אסור אפילו כשאין דבר טמא בכל העיר בכלל, ואפילו במקום שידוע שהגוים נוהרים מחלב טמא מחמת מיאוס מ"מ אסור (ש"ג על המרדכי ע"ז סי' תתכו אות ה בשם ר"ת) הגם דהוי חזקה וסברה שמועיל בשאר איסורים, וגם ממה שס"ל להראשונים וכן פסק הרמ"א (סי' קט"ו ס"ב) דחלב שנחלב לגבינה אפילו להדיעות שמותר לעשות ממנה גבינה, ומ"מ אסור לאכול החלב, ובש"ך ובביאור הגר"א שם, ביארו מאחר שלא ראה החליבה אפילו ידענו שדעת העכו"ם לעשות גבינות, וכי יש לך אומדנא גדולה מזו דלא נתערב דבר טמא, וכמ"ש התוס' (ע"ז ל"ה א' ד"ה לפי) אטו עכו"ם שוטה לערב חלב טמא אף על פי שהוא יודע שאינו עומד, ומ"מ לא מועיל אומדנא זו להחשיבו להחלב עצמו כחלב ישראל, והגם שחזקה כזו שהי' מועיל לשאר איסורים כמבואר בסי' קי"ח וכאמור דהגם דהוי אומדנא והוכחה ומ"מ לא הוי ידיעה מספקת שגזרו במנין שצריך לענין חלב ישראל.¹¹

וכתב חו"ז הגאון חלק"י (יור"ד סי' ל"ד) לבאר שגדרי האומדנות נסתרים מאתנו לידע איזהו מהם מועילים ואיזהו מהם לא, והביא סמוכים השו"ת חכם צבי (סימן קלה) שכתב בענין האומדנות האריך הרב מהרא"ם ז"ל, וכלל דבריו הוא דאנן לא בקיאנן האידינא בשיעור האומדנא כמו שהיו בקיאין בהם חכמי התלמוד דהוו בקיאין טפי באומד כל דבר וכו' והרב החסיד גדול זמננו כמהר"ש אבוהב ז"ל בת"ש (סי' ס"ו) החזיק בדבריו

11 ועל ראיותיו של האיגור"מ השיב בטוטו"ד חו"ז הגאון חלק"י (יור"ד סי' ל"ד) ועוד הרבה להקשות עליו, ועוד

הביא מנאמנות עכו"ם וערכאות וכו'.

12 , ועי' חו"מ סי' צ' סי' ט"ז וסמ"ע סי' ל' סק"מ שמבואר שידיעה גמורה מספיק לענין עדות ולא בעי ראייה,

ובתו"כ מהקרא או ראה או ידע

הרי קשה להו לקבל האנן סהדי שלא יערבו, וכן הלכה ומורין שהחוק הממשלה ופיקוחה לא מועיל לענין חלב.

פיקוח הווידאוי קעמערע'ס (מצלמות)

ובזה נבוא לנד"ד, וזה מעשה הווידאוי קעמערעס שמחובר לקאמפיוטער, וממקומו מרחוק ע"י חיבור האינטערנעט יכול המשגיח לראות את מקום החליבה והיקף מקום המיכלים והדודים ששם נתאסף החלב ולעקוב אחרי המתרחש שם הן בשעת חליבה והן אחר כך, וראיתי תשובות שכתבו הרה"ג שליט"א את שיקול דעתם להתיר להשתמש בהם במקום משגיח הן בתורת רואהו אם המשגיח מסתכל בשעת מעשה (שקורין Live) שידור חי, והן בתורת יושב בחוץ או נכנס ויוצא, אם מסתכלים עליהם אח"כ, וכו' וכתבו שלא על האיגר"מ סומכים אלא אף לדעת כל החולקים עליו, והתירוהו בהסתמכותם על הטעכניק הזה ונגד עיניהם הדוחק להעמיד משגיחים בהרבה רפתות קטנות שזה עולה ממון רב, ועוד יש כתבו שעצם הדבר שיש עין עלעקטרוני שיכול להסתכל משויהו להחולבים למירתת כמו נכנס ויוצא מבלי להצריך את המשגיח בפועל להסתכל.

והנה יען וביען שהוא מילתא חדתא ולא נמצא כזה בראשונים או באחרונים הרי עלינו להביא ראיה ולדמות מילתא למילתא כדרכה של תורה והוראה מדור דור, כי הרי הפוס' הנ"ל לא מדמין ראיות ואומדנות אהדדי להעלותם לידיעה ברורה¹⁶ וכנ"ל ואומנם

טמא ביוקר לא סגי, ובעי ישראל יושב דייקא, ומסבירו הב"מ כנ"ל שהגם שחלב טמא ביוקר הוא סברא וחזקה בשאר איסורים להתיר אבל לא מהי ידיעה גמורה והוכחה מוכרחת עד שתהי' יוצא מגזירת של חכמים "וישראל רואה"¹³, ומסיק שא"כ פשוט שאף אם אין דבר טמא בכל העיר אסור, כי זה ג"כ לא הוי אלא חזקה ולא ידיעה גמורה וסברה מוכרחת מצד הרואה¹⁴.

וצ"ל שמה שהגאון איגר"מ קבע מטוהר שיקול דעתו שדרך אנשי הארץ להכניע ערפם למשמעות החוק וזו קובע שאנן סהדי דילהוי ידיעה גמורה וסברה מוכרחת, שזה אפילו אם הי' לו בפועל טמאות וטהורות בעדרו וישתלם לו לערב, מ"מ אנן סהדי כי מחמת אי הרצון להסתבך עם החוק והשלכתיה לא יערב, כי כאמור, שלא מספיק לו הוכחה ואומדנא שלא יערב חלב טמא, מטעם שחלב טמא לא מצוי, או שלא משתלם לו לערב, או שמאוס עליו, או שאינו מרויח ואינו בנמצא, או בכל אופן וענין שיש לנו ידיעות המציאות משולב עם כל הסברות וחזקות, שהרי סברות אלו כבר נדחו בקדמונים שאינם בהם די הוכחות לשויהו לידיעה ברורה וכנ"ל, וכאמור שרבו עליו חבריו רבנן קששאי, שלהם נראה המציאות המכאיב שדרך אנשי הארץ בעלי המפעלים לרמות¹⁵ ומוחזקים לעקוף החוק בכל ענפי היצור, ואפילו המיעוט שאינו מצוי שנתפסים רק משלמים איזהו קנס פעוט יחסית, ובעלי הרפתות הללו אם הי' בידם והי' משתלם להם הי' לא היה פורשים מחבריהם,

13 גם בערך שי שם כתב שאליבא הפוסקים שס"ל דהוי דבר שנאסר במנין שייך לא פליג כמו גבי גבינה שהעמדוהו בעשבים, וע"כ לא מועיל אפילו הסברה החזקה שכנ"ה וכולם, מה שמועיל בשאר איסורים.

14 כלומר אפילו אם יש לנו ידיעה גמורה שאין דבר טמא נתערב, וידיעתינו כאיתן חזק מצד כל ידיעות שיש לנו שבאופן מציאתי אין פה חלב טמא, וגם הלכות חזקות וכו' אבל כיון שנאסר במנין צריך שיהי' ידיעתנו סברה מוכרחת מצד החלב עצמו, כגון רואהו וכו' אבל אם החלב ביוקר וכו' הרי אין הידיעה מצד החלב ואין זה ידיעה ברורה (וגם לענין עדות לא הועיל ידיעות כאילו).

15 ועיי' בערך שי שכתב שלפי הדיעה שאינו דבר שנאסר במנין מועיל מירתת אפילו אם איכא מיעוט גנבי דלא מירתתי, אבל אי הוי דבר שנאסר במנין הרי אם יש גנבי לא מועיל מירתת.

16 וגם מנין נבע להם שזה העין הגולם משויהו להחולבים מירתת (ואפילו מבלי שיסתכל אדם בו מעולם) כמו אדם מישראל עומד בחוץ, וכי אפילו גם צלם גולם בדמות אדם שרואיו טועים בו יועיל, בתמיה.

מסתכל בדבר עצמה אלא מתוך זכוכית בודאי
 הוא ראה לכל דבר, והביא השבויי (ח"א סי'
 קכ"ו) דפשיטא ל' ליה דהסוגיא מיירי רק
 בהשתקפות במראה בבואה של הלבנה דזה לא
 הוא ראייה, אבל ראייה דרך זכוכית כמו ברילע"ן
 בודאי הוא ראייה מעלייתא, (וכתב הברכ"י שזה
 ג"כ כונת הדבר שמואל (סי' רמ"ב) לאסור
 לקדש הלבנה אם מסתכל בבואה דזכוכית
 לבנה דהיינו השתקפות במראה, אבל דרך
 זכוכית רגילה בודאי הוא ראייה לכל דבר, שבעי
 ראייה כגון לענין חליצה וירקה בפניו, ראית
 פני המלך, ברכת הלבנה, וראית הרים וימים
 וכו' וסיים הברכ"י שדעת השבויי והדבר
 שמואל שראיה בבואה דהיינו השתקפות
 במראה שקורין שפיגע"ל לא הוא ראייה (ולא
 ידיעה) לענין עדות, ומסיק דאולי דייקא לענין
 קידוש החודש ולענין קידוש לבנה דיש לטעות
 שמה ראה בוכיתא דעיבא, (ובשבויי עצמו
 מצדד לומר דדוקא בקידה"ח משום שקלקלו
 הבייתוס) אבל אם הוא באופן שלא יש
 להסתפק בשום מציאת אחרת אפשר דמקרייא
 שפיר ראייה.

והמדפיס הלק"ט נהרינן לעי' בשו"ת עין
 יצחק (אבהע"ז סי' לא) דס"ל טעם אחר
 דדוקא בקידה"ח משום שבקידוש החודש
 נאמר החודש הזה לכם, ודרשוהו (ר"ה כ) כזה
 ראה וקדש, וע"כ בעינן דוקא בראיית החודש
 דיראו את עצם הלבנה ולא ע"י דמיון וכיוצא,
 וציינן גם לשו"ת ברכת רצ"ה (סי' ג) והנה בעין
 יצחק ובשו"ת ברכת רצ"ה שם דנו לענין
 נאמנות התמונה הפאטאגראפי להתיר עגונה
 לבעלה ע"י לדמות לתמונה אחרת הקודם

ברור כפי שתיארו מעשיהו בקונטרס המיועד
 לענין זה¹⁷ וכן בעוד כמה מתשובות שנכתבו
 ע"י ת"ח, וכמו שראיתי בעצמי באיזהו
 מהמפעלים בא"י הנוהגים כך, בודאי לא
 השיגו המטרה, כמו שכתבתי בהערה למטה¹⁸

אבל לו יהי' שיעשהו משוכלל באופן
 נפלא ועל האבן האחת יהי' שבעה עינים וכו',
 הרי כיון שהב"מ ובעיקבותיו האיגר"מ מדמין
 שהידיעה הברורה לעדות להוציא ממון הוא
 ידיעה ברורה חזקה והוכחה מוכרחת לענין
 חלב, א"כ יש לעי' האם נוכל להוציא ממון
 ממי שרואים אותו ע"י הכלי הנ"ל גונב, או
 לעדות גיטין וקידושין, או לאסור אישה על
 בעלה, וכו', וכבר דן בכיוצ"ב בשו"ת בית
 יצחק (סי' פ"ז) אם תמונה פאטאגראפית
 בזמנו יש בו די הוכחה לחייב.

ונחזי אנן, הנה הברכ"י (חו"מ סי' ל"ה
 אות י"א) הביא את הלק"ט (ח"ב סי' פ"ב)
 דמסתפק ואזיל בראה עובר עבירה בתוך מה
 שנצטייר במראה זכוכית לבנה והכירו הכל
 בפירוש מהו, תשובה: קצת יש לברר זה
 מההוא דמס' ר"ה (כד עא) ראינוהו במים
 ראינוהו בעששית ראינוהו בעבים אין מעדיין
 עליו, ופרש"י ד"ה ראינוהו במים, תוך נהר או
 מעין ראינו דמותה של לבנה, ופסקה הרמב"ם
 בהלכ' קדוש החודש (פ"ג) וכתב הברכ"י
 דהטעם של הלק"א שאינה ראייה גמורה משם
 דיש לדחות דבעששית שמא מה שראו אינה
 הלבנה וזהו הספק של ההלק"ט, ושמא רק
 נדמה, אבל אם הכירו באופן שאין לטעות
 שהכל הכירו היטב נשארנו בספק, אבל אם

17 נתיב החלב אדר תש"ע לפ"ק, ולא כל תשובות המתירים הוכנסו לשם.

18 דכמה יש להם רק עין קולט על גבי איזור החליבה ועין על גבי המיכלים המאספים החלב, וזה טעות גמור,
 דאח"כ שבכה"ג רואים הפרות החולבות והמיכלים הדודים המאספים החלב, אבל לא שולטת אלו העינים העלעקטרוניים על
 כל האיזור ועל כל הסביבה ועל כל השטח, וכאמור שבעיני ישראל רואה בלי החשבון שבמציאות אין חלב טמא, וחיבת
 להיות עין רואה על כל מקום כניסה להרפת ובכל שטח הרפת, וגם כל מקום הצינור מתחילתו ועד סופו וכו' עד שלא יהי'
 מקום בכל הרפת מקום פנוי והכל חייב להיות יתראה היטב ונראה, וגם מגידים המומחים לטעקניק זו המנוסים שאם לא
 מסתכלים מה שקורין (לייו live) שידור חי אלא שרואים בזמן מאוחר הרי בקל הקל יכולים לזייף התאריכים והזמנים
 במחשב ע"י מי שיש לו גישה או שהוא סתם מדען סתם בעינינו אלו, באופן שהמסתכל יחשוב שרואה יום אתמול ובאמת
 רואה זמן אחרת, וכאמור שהרואהו שבעיניו מטעם הגיורה כאילו יש בעצם חשש של עירוב חלב טמא, כי כך הגיורה.

רבי שרירא גאון וס"ל שגם קיום כת"י אינו אלא מדרבנן, ומ"מ דמיון האותיות משני שטרות לא הוי יותר מסימנים ואין מוציאין ממון ע"י סימנים, והנה"מ (סק"ח) מודי להקצה"ח דדמיון החתימות ה"ל רק סימנים, אבל ס"ל דמה דאין מוציאין ממון זה רק בסימנים אמצעים, אבל סימנים מובהקים כהך דדמיון שטרות מוציאים ממון אפילו מהמוחזק כמ"ש בש"ך (סי' רצז).

העין יצחק ס"ל העיקר הלכה כשיטת הש"ך, ודמיון תמונות ה"ל כדמיון שטרות של כת"י וע"כ הרי מועיל גם להתיר עגונה לבעלה¹⁹ והברכת רצ"ה ס"ל לעיקר הלכה כשיטת הקצה"ח ותמונה ס"ל דלא הוי אלא כסימנים²⁰ ובסופו מצדד שרק במקום חשש זיוף שהמזויף יעשה בכונה לרמות שיתדמה לא הוי קיום מעליא, משא"כ בעגונה שליכא חשש זיוף²¹ ובשו"ת לבושי מרדכי (מה"ת חאה"ע סי' ה) ס"ל העיקר כהנה"מ ותמונה הוי סימן מובהק, ועוד דהוי אומדנא חזקה וע' למטה בהערה²² מה שכתבו הפוסקים בזה.

כשהיה עדיין בחיים, או ע"י מי שמכיר צורתו בעודו בחיים, ושאלה זו נדון הרבה בגדולי אחרונים.

ועיקר הנידון ע"ד שמבואר בחו"מ (סי' מ"ו ס"ו) שאחד מה' דרכי קיום חתימת יד העדים שיהא כתב ידם יוצא משטרות אחרות והב"ד מדמין ועורכים זה השטר לשטרות אחרות, והנה בשטר שיצא מכתב ידו של הלוח וחתימתו דעת רבי שרירא גאון (סי' ס"ט) שאין יכול לקיימו ע"י שטר אחר של כתב ידו, והב"ח ביארו דגבי חתימת ידו הוי קיום דאורייתא וכמ"ש הש"ך (סי' ל"ה סקמ"ב) שקיום עדים בשטרות דרבנן והקילו לקיימו שלא בפני הלוח, וגם לענין עד נעשה דיין, (שם סכ"ד) אבל קיום כת"י דאורייתא וע"כ בעינן דוקא בפני הלוח, וה"נ כיון דקיום כת"י דאורייתא לא מועיל לדמותו לשטר אחר של כת"י ובש"ך סי' ס"ט (סקי"ב) חולק וס"ל שאפילו בכת"י מועיל דמיון שני שטרות שס"ל שקיום משני שטרות אינם מקולי הקיום, והקצה"ח (סי' מ"ו סק"ח) ס"ל כדעת

19 בעין יצחק שם מביא עוד ראיה מגמ' נדה (דף כ' ע"ב) דתניא נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואבדתי, ואם דם זה טהור סמכין על הדמיון שלה לטהרה לבעלה, ולהלכה איפסק דהיכא דליכא לברורי להאי דם דליתא לפנינו, וליכא הסברה שהחכם עצמו מסופק, דבזה נאמנת ואין מחזיקין אותה דטועה בדמיונות, ה"נ דמיון עירובין התמונות הוי ראיה להתירה עגונה, ועל ראיה זו כבר הוקשו ואכ"מ.

20 האומנם שהקצה"ח ס"ל דגבי אר"ה אפילו סימנים כהאי מועיל וכן גבי עגונה, וע"ז חולק הברכת רצ"ה וס"ל דאפילו לענין אר"ה ולענין עגונה אין זה סימן.

21 ובהא מודי כל הפוסקים דאם נמצא פאספארט בכיס הנפטר לא חיישינן לשאלה וגם המהרש"ם חלק ז סימן פט כתב כן והביא ע"ע בשו"ת פרשת מרדכי להג' ר"מ בנעט סי' כ"א שהאריך ג"כ להוכיח לסמוך על הפאס בציוף סי"א בגוף.

22 והמהרש"ם בח"ג (סי' רנ"ו) ס"ל כהרצ"ה, ואמנם כתב שהרצ"ה בסוף התשו' צידד ד"ל דדוקא בדאיכא חשש זיוף שהמזויף יעשה בכונה לרמות שיתדמה ל"ה קיום מעליא ובע"י ב' שטרות משא"כ בעגונה שליכא חשש זיוף ודבריו נכונים, והוסף המהרש"ם שנראה דברבנן יש לסמוך על דימוי הדיוקן דהיינו התמונה, ובנידון דידי' ה' מחמת שאר הצדדים רק דרבנן, ובח"ז (סי' מ' וסי' פ"ט) שוב דן בזה, ושם (בח"ג סימן קצ"ב) כתב וז"ל מכח הוכחת הפאטאגראף כבר כתבתי בתשו' א' דאין לסמוך ע"ז אלא כשהזוי לאצטרופי לשאר הוכחות ואומדנות וגם בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ג (סימן י"א) כתב זה הסברה דכתב שמדידי הוא טעמא שהקצה"ח ס"ל דקיום ע"י דמיון חתימות בכת"י הלוח לא מהני משום שהוא מדאורייתא, מ"מ ה"ה בעגונה במקום שכבר שיצאה מאיסור תורה מועילה הכרה ע"י תמונה ובשו"ת בית יצחק (סי' פ"ז אות ד') אחרי שנטה מסברה להתיר ע"י תמונה ודן גם אם יכולים לחייב הרוצח ע"י תמונה שהוא יותר מדיוקת מחתימות, ודן ג"כ לענין שפיגעל מהנ"ל, ודן שם גם בענין שאנו כלי שאנו קורין בינאקעלע"ס, ולבסוף מצדד ע"פ השב"י ח"ב (סי' ק) שהקילו בעגונה ע"י טביעת עין דקלא ה"ה תמונה ולא החליט, ובמהר"ש ח"ז (סי' ע) הביא מ"ש הבית יצחק (חאה"ע סי' פ"ה ופ"ז) וכפל דבריו דלעיל וכתב שלפ"ד הקצה"ח הנ"ל לא מהני הכרה ע"י תמונה באיסור דאורייתא, ובשו"ת לבושי מרדכי (מה"ת חאה"ע סי' ה) כתב להמר"ש וז"ל, הדר"ג חושב הצורה פאטאגראפית עכ"פ לסימן אמצעי, והביא מ"ש הקצה"ח, אבל הניתבות שם ס"ל דהוי סימן מובהק ביותר שמתירין על ידו בעגונה, ולענ"ד דמיון צורת הפוטוגרפיה ודאי

זה גם בדברים חמורים, ולע"ע אין מי שיעזו להשתמש בזאת במקום שיש חשש חליפין או"ה ולהסתמך שמירתת או שרואה כלי הנ"ל, ומש"ה מסתבר שאפילו בשאר איסורין במקום שנהנה בחליפין לא יועיל המצלמה הווידאוי הזאת, כ"ש דלא הוי ידיעה ברורה וסברה מוכרחת שבעי לענין חלב²⁵.

וכל זה לשיטת הב"מ ודעומי הנ"ל אבל לדעת הח"ס פשוט ביותר שלא מועיל מצלמה ווידאוי דהרי הח"ס (יור"ד סי' ק"ז) שפתיו ברור מללו דבעינן דוקא ראייה ממש, או ראייה הנובע מישראל עומד מחוץ, או נכנס ויוצא שג"כ מהוי ראייה, שמה שיכול לראות נחשב כרואה, דכן הוי בכלל הגזירה שנגזר במנין, ואפילו ידיעה גמורה והוכחה מוכרחת לא מספיק, וטעם היתר גבינה לא מפני המופת שעומד, אלא כיון שנשתנה לא הי' בתחילת בהגזירה, וכתב שאת"ל לומר שהלכה כפר"ח כיון דיש דעה להחמיר כבר קבלו אבותינו עלינו כאותה ידיעה ואסור עלינו בני אשכנז מדין נדר ואין לו התרה וקרוב בעיני להיות נדר דאורייתא²⁶

וכיון שכן, להרבה דיעות הנ"ל א"א להוציא ממון מיד המוחזק רק בראיות מתמונות וכן מוידאוי, וכהיום שהזיוף והרמאות במחזה ווידאויס ותמונות נפוצים ומקובלים ויד כל ממשמשים בתוכנות העשויים להכי הרי ברור שלכל הדיעות א"א להוציא ממון מיד המוחזק²³ ובנידון דידן אפילו אם המשגיה יסתכל שידור חי שקשה לרמות²⁴ וכ"ש אם מסתכל עליו אחרי זמן אין לסמוך ע"ז מטעם ידיעה גמורה שהרי ממון בודאי אין מוציאין בידיעה כזאת, ואפילו אם נרצה לסמוך תמונות הווידאוי רק כאומדנא חזקה – מה שאינו מוכח – (וכדלעיל שרק אומדנא כהאי דדי חזק להוציא ממון גילו לנו הפוס' להדיא שהוא סברה מוכרחת וידיעה גמורה לענין חלב) - הרי עלינו לשאול את עצמינו האם האומדנא המוכח שאנו מאמינים בו נובע רק מכח התמונות הללו בלבד, או האומדנא בלבינו נובע מפני שאנו יודעים מבלי הווידאוי את המציאות שבכל אופן אינם מערבים חלב טמא, והעד להבחין ממה נובע האומדנא בלבבינו הוא אם סומכים על

דעדיף מדמיון כתב ידו, שבכת"י א"א לעמצם שיהיה דומה ממש וכו', אבל תמונה פוטוגרפית שהיא ע"פ הטבע שצורת בכואה שלו נקלטת בדיוק וניכרת יפה אף לילדים עדיף טפי, ולפמ"ש בשו"ת שב יעקב (סי' מ) דאומדנא הויא כעד אחד ואפשר דעדיפא מניה, והרי יש מ"ד שאף לגבי ממון אולינן בחר אומדנא, ופאטוגרפאי לא גרע מאומדנא וכו', וכיוצ"ב יש בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' ל אות ג) שסובר דתמונה הוי סי' לענין עגונה ומ"מ מחמת דעת המהרש"ם צריך עוד צירופים, ובשו"ת מרחשת (ח"ב סי' ו אות יח), ועי' אחיעזר אבהע"ז (סי' כה אות ד) בסופו למה שרוצים הרי כל התמונות בודאי לא הוי אפילו אומדנא עד שיעידו עדים שלא נשתנה כלל, וע"כ לשאר דברים גם אינו.

23 וכמדומה שהערכאות מקבלים זה רק כתוספת ראייה ע"מ שיש כבר אומדנות שלהם, ובתוספת בדיקת מעבדה מאושרת ע"י הערכאות שלא נשתנה הסרט כלל, ורוב הפוסקים יסברו שבכהאי יש נאמנות לערכאות.

24 לפי דברי מומחה בשטח, אפילו מצלמה הכי טובה אפשר לבקי לרמות אפילו אם פועל שידור חי אבל לזה צריכים בקיאות, ויש מצלמה חדשה שיש לו איי פי אדרעסס (IP Address) עצמי ישיר להאינטרענ"ט ולא דרך האר"ד דריי"ו, וזה א"א לרמות אותו, אבל כפי שאלו הדברים משתנים ומתחדשים חדשים לבקרים מסתמה גם זאת יעשו ואין מן הצורך להאריך בזה.

25 בהיותי בזה אטיל ביקורת גם על הנוהגים להדליק אש באמצעות הטלפון אש ממקום רחוק מאוד להתיר פת עכ"ם או בישול עכ"ם מבלי שיעלה על שלחן מלאכים לבררו כדת של תורה, כי יש לדון אם אין חיוב לישראל להיות נוכח במקום כדי שיהי' מעורב בהאפיה או הבישול כמשמעות הפוסקים.

26 וז"ל הח"ס הנה בש"ד כתב ומביאו הפר"ח (סי' קי"ד סק"ו) וז"ל חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אין בהמה בריר אסורה דלא ליפוך חורבא מיניה ופורץ גדר ישכנו נחש כך פסק רש"י ז"ל וכו' והמעיי' בלשון רש"י יבין דבר לאישורו דס"ל לרש"י דחלב גזירה קדמונית היתה קודם שאסרו גבינה ואז אסרו החלב שאין ישראל רואהו, אע"ג דתחלת גזירתו הי' משום חשש עירב דבר טמא מ"מ כיון שגזרו ואסרו במנין סתם אסרו כל חלב שאין ישראל רואה החליבה או יכול לראות אפי' ליכא חשש דבר טמא, כגון החולב לגבן מ"מ החלב אסורה, אמנם כשנשתנה מצורתה ונעשית חמאה או גבינה לא גזרו וחזרה להתירה וכ"כ בס"י זו ח"כ"מ, נמצא באותו הדור הי' החלב אסור אפי' חולב לגבן כי כך נאסר במנין, והגבינה

מקובלני שכל גזירת חכמים לבד טעמם הנגלה יש עוד הרבה טעמים כמוסים שלא גילו אותם והשומע ישא ברכה מאת ד' וישולם גמולו בזה ובכא. ובספר דרכי חיים אות נ' הביא, שהגה"ק מצאנו צוק"ל אמר שקבל מחותנו הברוך טעם איש מפי איש עד משה רבנו, שחלב שחלבו עכו"ם, ואין ישראל רואהו, אין הטעם רק שמא יערבו בו חלב טמא, אלא שאת זאת גילו לנו חכמים, ויש טעם כמוס בדבר שחלב שחלבו עכו"ם אסור, והנה איה הגבוהים מעל גבוהים, והמלאכים המטיבים בהווידיאוי הזה שיקום לי' להאוכלו בברכת ישא ברכה מאת ד' וישולם גמולו בזה ובכא.

והנה עד כה דברנו בעצם ההלכה, ולא אמנע להביע אשר בלבבי יקוד כי הנה זכיתי כמה שנים ויצקתי מים על ידי מרן אדמוח"ז המנח"י זי"ע, ואין לי ספק ששאלה כזו אם הי' לפניו היה דוחהו על הסף ואוסרו בהחלט ולו רק מפחד כי אחריתה מי ישורנה, ובפרט כי הטעקניק משתנה ומתחדש תמיד, והתלהבות אוהביה ומעריציה ותשוקתם לערבו בכל מערכת החיים ואפילו כחובת גברא לכל דבר שבקדושה אינו יודע גבולים, וע"ז הזהירנו התנא חכמים הזהירו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריכם ונמצא שם שמים מתחלל, וגם אין שם על לב שזה מעודד המשגיחים היר"ש הצעירים ותמימים לסגת אחור ולהשתמש בהווידיאוי

וגם החזו"א (סי' מ"א אות ד') הנ"ל והאיגר"מ הנ"ל (סי' מ"ז) כתבו להדיא דלפי הח"ס לא מועיל שום דרך ואופן אחר זולת ישראל רואהו או עומד מבחוץ שנכלל בכלל רואהו,²⁷ ולא מועיל פיקוח ממשלה ואנן הסדי וכו' הנ"ל, ולדברי הח"ס פשוט שלא מועיל עין העלעקטרוני"ק, וזה ממש כמו שלכ"ע דלעיל לא מועיל תמונה או (השתקפות) בכואה במראה לענין חליצה דירקה בפני הב"ד (כמבואר בשבו"י הנ"ל), ולענין ברכה ברואה פני המלך ולענין צירוף למנין וזימן, שבשד"ח (אסיפ"ד מערכ' ז' אות ו) מביא בשם ס' פתח דביר (סי' קצ"ה סק"א) דשתי חבורות הרואות זה את זה דרך מראה לא מצטרפי אהדדי (הנ"ל) ולענין ברכת ראיית הרים וימים, ולענין ברכת הלבנה וכו' הובאו בשד"ח מערכת, ולעדות קידושין, בכלהו כיון דראיה בעינן ולא אומדנא והוכחה וידיעה, וכן הוא אליבא הח"ס בנד"ד.

לסיומא דמילתא אעתיק ממעתיקי שמועה מהסה"ק בזמנם, לשונו של הח"ס בדרשות המובא לעיל לענין חלב עכו"ם, וז"ל ולו חכמו ישכילו, כי יש בכל אלו טעמים אחרים גבוהים מעל גבוהים, ועל כל דבר ממונים מלאכים מטיבים ומריעים, ואז יבינו וישכילו כי כל גדרי חז"ל וגזרתם - יש להם שורש למעלה, אז ישימו מחסום לפיהם, ובערה"ש (סימן קטו סעיף ו) אחרי שמביא מעשה מחרידה שנבע ממקיל בדבר כתב ובאמת כך

הנעשה מזה הי' מותר כיון שנשתנה, והנה החלב הלז כל זמן שלא נשתנית היא איסור גמור ככל האיטורים, ואוסרת תנור ופת והכלים, שוב בידר אחר נמנו לאסור הגבינה הנעשית ממנה משום נהי דאותו חלב שיקפה ונשתני' הותר' מ"מ אותן צחצוחים שנשאר בניי אטפי לא נשתנו אעפ"י שהוא חלב טהור בודאי מ"מ כל זמן שהחלב בעין ולא נשתנה היא אסורה משום גזירה קדמונית דחלב שחלבו נכרית ואין ישראל רואהו, וכו' ולכ"ע החלב נאסרה במנין ושוב אסורה בכל מקום ובכל זמן, וכו'.

מבואר להדי' דס"ל דנאסרת במנין כיינם ובישולם ואפי' הלכה כאינן פוסקי' [כהפ"ח] מ"מ כיון דיש דעה להחמיר כבר קבלנו אבותינו עליהם כאותה ידיעה ואסור עלינו בני אשכנז מדינא ואין לו התרה ועמג"א סי' קנ"א ססק"ז וקרוב בעיני נדר דאורייתא אף על פי שמכל מקום קיל ככל אי' דרבנן היינו כך קבלו הנדר שיהיה אסור עלינו כקולא איסור דרבנן אבל לעבור על זה עובר על נדר דאורייתא, והיינו אם הלכה כרדב"ז [ופר"ח] להקל ורק אבותינו קבלו עליהם כדעת המחמיר ה"ל נדר דאורייתא וכו', מעתה חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו אסורה עלינו אי דאורי' אי דרבנן כמבואר לעיל ופורץ גדר ישכנו נחש.

27 ומה שהוקשו על פירושו בדברי רש"י עי' ליקוטי הערות שמביא הרמב"ן דכתב להדיא כן בדעת רש"י.

הביא משם שע"ד דדוקא אם הוא לפני הבית אבל אחורי הבית אסור, אבל מהרא"י והג' שע"ד כתבו דהשתא דליכא דבר טמא מצוי לחלוב מותר לכתחלה, וביאור המנח"י הדבר ע"פ האבנ"ז הנ"ל (סי' ק"ב ובדעת הצ"צ החדשות המובא בדרכ"ת סקל"ו) דכתב דהפרש גדול יש בין חלב של ישראל שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, בין חלב של עכו"ם, דכיון דהוי בהמת ישראל הרי אין שייך גזירה ודבר שנאסר במנין, ולא שייך אלא חשש עירוב בה דבר טמא, וכיון שאינו מצוי הרי חזרינן להכלל שבשאר איסורים דלא חיישינן להחליף וע"כ התיר הרמ"א, ומ"מ בעינן גם מירתת כמ"ש הש"ך, ולא גרע מסתם חלב שהפקידו ביד עכו"ם.

ולפי"ז בכה"ג דוקא מסתבר שמועיל לעשות העכו"ם החולב יותר מירתת, בצירוף שהפועל אינו נהנה כלום בחליפין, ואין דבר טמא בעדר, וחזקת כ"נ כאן היה, וכמבואר במנח"י שם, וכתב בקובץ שערי הוראה קובץ א' שהרה"ג הרב י"מ שטערן שליט"א הביא דעת רבו הגאון בעל שבט הלוי שליט"א שהתיר הנ"ל דוקא ברפת ישראל והעכו"ם חולבים, ומ"מ הוסיף תנאי ודעת תורה מכרעת דמ"מ יכנס לשם המשגיח לכל הפחות עשרים פעמים לשנה, שהרי סו"ס בעי נכנס ויוצא ג"כ כנ"ל.

של האינטערנעט כאילו ליכא דרכא אחרינא, ואיכא, וקול זו ענות חלושה בטומאה חמורה זו שנאסר במנין גדולי הדור וטעם האיסור משום סרך ג' החמורות קיים, ויה"ר שיקויים בנו ובערת הרע מקרבך.

ג) רפתות שבעליו הם יהודים חרדים והחולבים הם עכו"ם

והנה ישנם רפתות ודירים שהם בבעלות ישראל והחולבים הם עכו"ם ובדבר זה דן אדמוח"ז הגאון מנח"י (ח"א סי' קל"ח, וח"ב סי' כ"א) ודן אמנם בשיעור הנכנס ויוצא שבעי בכה"ג ותמצית דבריו דהנה כתב הרמ"א, ושפחות שחולבות הבהמות בבית ישראל או בדיר שלהם, כל מקום שאין בית עובד כוכבים מפסיק ואין לחוש לדבר טמא, מותר אפילו לכתחלה להניח אותן לחלוב, אע"פ שאין שם ישראל כלל, דמאחר שהוא בבית ישראל או בשכונתו אין לחוש לדבר טמא, אבל אם בית עובדי כוכבים מפסיק, צריך להיות ישראל, כאילו חולבות בבית עובד כוכבים, ואפילו ישראל קטן או קטנה מועילים, דהעובד כוכבים מרתת לפנייהם (ג"ז שם).

ובש"ך וט"ז הביאו משע"ד דכיון דהוי בהמת ישראל ודיר ישראל מרתת, ובש"ך

אל ירבה בדקדוקים יתירים בכל דבר שעושה, שזוהו כוונת היצר לעשות לאדם מורא שמא אינו יוצא בדבר זה, כדי להביא אותו לעצבות, ועצבות היא מניעה גדולה לעבודת הבורא יתברך שמו, ואפי' נכשל ח"ו בעבירה לא ירבה בעצבות שיבוטל מעבודה רק שיעציב על העבירה, "ויחזור לשמוח בהבורא יתברך שמו".
(בעל שם טוב פ' בראשית, קנד)